Teplomilná květena Moravské brány na Novojičínsku

Řešeno v rámci čtyřletého projektu Ministerstva kultury České republiky DE08P04OMG001, 4-DE/1
„Výskyt a rozšíření teplomilné květeny na Novojičínsku jako doplňující prvek studia květeny Moravské brány“.

Petra Mičková
Muzeum Novojičínska, p. o.

Mapa studovaného území
(hranice novojičínského území Moravské brány)

Úvod

MORAVSKÁ BRÁNA (MB)

- tvoří jednu z nejdůležitějších evropských fytogeografických oblastí
- sníženina oddělující 2 horopisné jednotky – Český masiv a Karpaty
- rovinatá krajina rozkládající se od Hornomoravského úvalu až po Ostravskou pánev
- díky své příznivé geografické poloze s poměrně vhodnými pedologickými a klimatickými podmínkami se stala koridorem pro šíření a migraci rostlin, které nastalo jako důsledek klimatických změn ve čtvrtohorách
- vyznačuje se nejen pestrostí typů stanovišť i vegetace, ale také vysokou druhovou bohatostí

- území Novojičínska je významným útočištěm některých vzácných teplomilných rostlin, které jsou ekologicky vázané na odlesněná stanoviště fytogeografického celku MB

Cílem práce je shrnutí floristických údajů o výskytu taxonů teplomilné flóry Moravské brány na území Novojičínska, a to na základě publikovaných údajů, údajů doložených v herbáři Muzea Novojičínska a na základě údajů získaných vlastním průzkumem v letech 2008–2011.

Metodika

- floristický průzkum probíhal v letech 2008 až 2011
- **excerpce** literárních údajů a **doložených herbářových položek NJM** (údaje z herbářů jiných institucí nebyly excerpovány)
- publikovaná data byla částečně podkladem k vytipování potenciálních lokalit k výzkumu – nebylo možné využít a ověřit zejména stará data s velmi obecnou lokalizací
- **vytipování lokalit: mapový server AOPK ČR** (lokality výslunných suchých trávníků a luk, mezí, skalních výchozů a křovinatých lesních okrajů na Novojičínsku)
- lokality rozděleny na několik dílčích částí (vzhledem k rozsáhlosti a diverzitě)
  - celkem **69** studovaných lokalit
- floristický soupis vybraných teplomilných taxonů
  - **124** studovaných taxonů
- výběr taxonů byl navržen ze skupiny Dg druhů vztahujících se k nejteplejším biotopům uvedených v 1. zpracování příručky Katalogu biotopů (CHYTRÝ et al. 2001)
- floristická data se vztahují pouze na vybrané xerotermní a semixerotermní taxony, často se jedná o druhy, které jsou všeobecně pokládány za vzácné, nebo jejich výskyt je vzácný na studovaném území
- teplomilné taxony, které byly v průběhu průzkumu nalezeny, lze přiřadit k přírodním biotopům dle příručky Katalog biotopů České republiky (CHYTRÝ et al. 2010)

Výsledky, závěr

- v rámci projektu, mapujícího výskyt a rozšíření teplomilné květeny MB na Novojičínsku, byl zaznamenán výskyt **123** recentních taxonů
  - z toho **40** náleží k ohroženým taxonům květeny České republiky

	Celorepublikový Červený seznam (2001)	Regionální Červený seznam (2005)
C1	1	14
C2	4	18
C3	17	7
C4a	18	9

Štramberk: výskyt 11 ze 14 kriticky ohrožených taxonů:

Achillea nobilis, Anthericum ramosum, Biscutella laevigata subsp. *varia, Campanula moravica, Eryngium campestre, Medicago minima, Melica ciliata, Saxifraga paniculata, Saxifraga tridactylites, Scabiosa lucida* subsp. *calcicola* a *Veronica austriaca*

Achillea nobilis
(C3, C1)
- výskyt vázán na slunná travnatá stanoviště v areálu Arboreta, PP Kamenárka a Zámeckého vrchu
- tato stanoviště (poměrně rozsáhlé populace) jsou jedinými místy izolovaného přirozeného výskytu tohoto druhu na sv. Moravě

Anthericum ramosum
(C4a, C1)
– z. svahy vrchu Kotouč

Biscutella laevigata subsp. ***varia***
(§3, C3, C1)
– skalky Zámeckého vrchu a Jurova kamene; vzácný druh s vysunutým výskytem na sv. Moravě

Campanula moravica
(C4a, C1)
- na starých zídkách města, hradbách a výchozech skal Zámeckého vrchu, Arboreta, jeskyně Šipky

Eryngium campestre
(–, C1)
– kamenité svahy Zámeckého vrchu

Medicago minima
(C3, C1)
- svahy Zámeckého vrchu a skalky PP Kamenárka

Melica ciliata
(C3, C1)
- ojediněle na 2 lokalitách - na j. hraně lomu PP Kamenárka a na štěrkovém úpatí j. stěny areálu Arboreta

Saxifraga paniculata
(§2, C3, C1)
- skála Rudý, j. část Arboreta a terasa pod „Špicí“ Kotouče

Saxifraga tridactylites
(C3, §2; C1)
- na obnažených skalkách Zámeckého vrchu a v. svahu s. části lomu PP Kamenárka

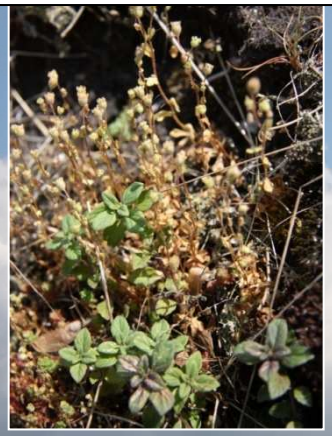

Scabiosa lucida* subsp. *calcicola
(C1, C1)
- nejvýznamnější taxon na území Novojičínska
(nejstarší údaje o výskytu uvádí Sapetza (1865))
- roztroušené populace v lomu Kotouč, PP Kamenárka a v areálu Arboreta
- tyto lokality v okolí Štramberka tvoří sz. okraj celkového areálu rozšíření tohoto poddruhu jedná se pravděpodobně o endemit z. (s.) Karpat

Veronica austriaca
(C2, C1)
– balvanitá suť z. hrany Kotouče; po téměř 50 letech znovu objeven D. Hlisnikovským (Pavlík 2004); lokalita neověřena

Allium senescens* subsp. *montanum
(C4a, C2)
- skály a přilehlá stanoviště mělkých půd na Kotouči, Jurově kameni, Zámeckém vrchu a v PP Kamenárka
– izolovaná naleziště v rámci sv. Moravy

Jovibarba globifera
(C3, C2)
- skalní stěny a sutě Arboreta a terasy lomu pod vrcholem Kotouče

Stachys recta L.
(–, C2)
- travnaté svahy Jurova kamene a terasy vrchu Kotouč

Polygonatum odoratum
(–, C3)
- na travnatých skalních výchozech Jurova kamene v NPP Šipka

Centaurea stoebe
- Dg druh suchých trávníků je patrně původním druhem na území Štramberka
- terasy Kotouče, PP Kamenárka a Arboreta
- šíření na sekundární stanoviště zejména podél železničních tratí

Přehled přírodních biotopů

1) **S 1.1 Štěrbinová vegetace vápnitých skal a drolin**
   (svaz *Cystopteridion* Richard 1972)
2) **T 1.1 Mezofilní ovsíkové louky**
   (svaz *Arrhenatherion elatioris* Laquet 1926)
3) **T 3.1 Skalní vegetace s kostřavou sivou**
   (svaz *Alysso-Festucion pallentis* Moravec in Holub et al. 1967)
4) **T 3.4 Širokolisté suché trávníky** (svaz *Bromion erecti* Koch 1926)
5) **T 4.2 Mezofilní bylinné lemy** (svaz *Trifolion medii* Müller 1962)
6) **T 5.5 Acidofilní trávníky mělkých půd**
   (svaz *Hyperico perforaci-Scleranthion perrenis* Moravec 1967)
7) **T 6.2 Bazifilní vegetace efemér a sukulentů**
   (svaz *Alysso alyssoidis-Sedion* Oberdorfer et Müller 1961)
8) **K 3 Vysoké mezofilní křoviny** (svaz *Berberidion* Br.-Bl. 1950)

Skalní vegetace s kostřavou sivou (svaz *Alysso-Festucion pallentis*)

- vzácný a ustupující biotop vázaný pouze na výchozy vápencových skal a skalnaté svahy převážně J exp. stanovišť **okolí Štramberka**
- skalní vegetaci představuje **v rámci sv. Moravy izolovaný výskyt s** *Festuca pallens, Centaurea stoebe, Melica ciliata, Stachys recta, Bothriochloa ischaemum, Dianthus carthusianorum*, avšak ochuzený o mnohé výhradně teplomilné druhy souvisle rozšířené v panonské oblasti j. Moravy
- Dg druhy: *Acinos arvensis*, *Allium senescens* subsp. *montanum*, *Arenaria serpyllifolia*, *Centaurea stoebe*, *Dianthus carthusianorum*, *Echium vulgare*, *Euphorbia cyparissias*, *Festuca pallens*, *Jovibarba globifera*, *Melica ciliata*, *Sanguisorba minor*, *Sedum acre*, *S. album*, *Stachys recta* a některé Dg druhy úzkolistých trávníků (*Botriochloa ischaemum* a *Eryngium campestre*)
- floristicky bohaté porosty se v mozaice s širokolistými trávníky zachovaly ve vrcholových polohách jz. svahů PP Kamenárka, na hřebenu Jurova kamene, v NPP Šipka na Kotouči a na„Špici“ v mozaice s druhy bylinných lemů teplých lesů
- ochuzené fragmenty porostů s Dg druhy *Dianthus carthusianorum*, *Festuca pallens*, *Melica ciliata*, *Sanguisorba minor* a *Stachys recta* jsou ojediněle roztroušeny podél horní hrany k jihu lomu Kotouč, a to převážně v mozaice s bazifilní vegetací efemér a sukulentů na drolinách a primitivních půdách (svaz *Alysso alyssoidis-Sedion*)

Jurův kámen

„Špice“ Kotouče

PP Kamenárka

Allium senescens L. subsp. *montanum* (C4a, C2)

- vzácný druh květeny Štramberka roste na skalách a přilehlých stanovištích mělkých půd na Kotouči, Jurově kameni, Zámeckém vrchu a v PP Kamenárka – **izolovaná naleziště v rámci sv. Moravy**

Festuca pallens (C4a, C2)

- výskyt tohoto druhu je na sv. Moravě soustředěn pouze na skály štramberských vápenců
- jinde na území Novojičínska jeho výskyt nebyl zaznamenán

Jovibarba globifera (C3, C2)

- v rámci Novojičínska ojedinělý výskyt
- v minulosti byl jeho výskyt zaznamenán i v N. Jičíně
- vzácný sukulent se objevuje jen na několika lokalitách – skalní stěny a sutě Arboreta a terasy lomu pod vrcholem Kotouče

Melica ciliata (C3, C1)

- ačkoliv ze starých údajů vyplývá rozšíření také na Jelením vrchu u Fulneku, Kotouči ve Štramberku či na Pískovně v Kopřivnici
- vlastními nálezy byl zachycen ojedinělý výskyt pouze na dvou lokalitách ve Štramberku – na j. hraně lomu PP Kamenárka a na štěrkovém úpatí j. stěny areálu Arboreta

Eryngium campestre
(–, C1)

- na území Novojičínska roste jen velmi vzácně, a to **pouze na kamenitých svazích Zámeckého vrchu** pod štramberskou Trúbou
- svým ojedinělým výskytem v rámci Červeného seznamu MS kraje zařazena do kategorie C1

Bothriochloa ischaemum
(C4a, C2)

- izolovaná lokalita je situovaná zejména v okolí štramberských vápenců a na odkryvech bazických vyvřelin u Straníku
- slabé populace tohoto meridionálního druhu výchozů skalek potvrzeny na Zámeckém vrchu a na j. hraně lomu v PP Kamenárka ve Štramberku

Bazifilní vegetace efemér a sukulentů
(svaz *Alysso alyssoidis-Sedion*)

- převážně vázaná na výchozy vápenců širšího **okolí Štramberka**, kde osidluje narušená stanoviště bývalých i současných lomů - horních hrany, terásky, skalních plošiny, etáže lomu Kotouč - hromadění sutě, drolin a postupný vývoj primitivních půd
- lokality Kotouče, Zámeckého vrchu, PP Kamenárky a areálu Arboreta
- Dg druhy *Acinos arvensis, Allium senescens* subsp. *montanum, Alyssum alyssoides, Arenaria serpyllifolia* agg., *Echium vulgare, Jovibarba globifera, Medicago minima, Saxifraga tridactylites, Sedum acre, S. album, S. sexangulare, Thlaspi perfoliatum.*
- v letním období na tato stanoviště pronikají a nepravidelně se uchycují např. *Trifolium campestre, Hypericum perforatum, Epilobium dodonaei, Libanotis pyrenaica,* ojediněle *Scabiosa lucida* subsp. *calcicola*
- ochuzené typy této vegetace se ojediněle zachytily v mezernatých místech širokolistých trávníků PR Svinec s Dg druhy *Alyssum alyssoides, Arenaria serpyllifolia* agg., *Sedum acre* a *Thlaspi perfoliatum*

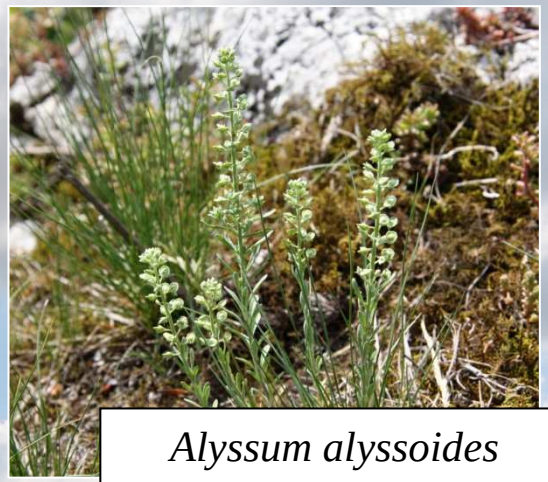

Alyssum alyssoides
Dg druh primitivních půd

Libanotis pyrenaica

Arboretum a botanická zahrada

Východní hrana PP Kamenárka

Populace rozchodníků na Zámeckém vrchu – *S. album, S. maximum, S. acre*

Saxifraga tridactylites
(C3, §2; C1)

- při vlastním průzkumu byly ověřeny lokality na obnažených skalkách Zámeckého vrchu a v. svahu s. části lomu PP Kamenárka
- osídluje mnohá sekundární stanoviště, zvláště podél železničních tratí a areálů nádraží, kde tvoří v jarním aspektu rozsáhlé porosty

Medicago minima
(C3, C1)

- výskyt omezen na 2 lokality ve Štramberku – skalnatá stráň Zámeckého vrchu a travnatý okraj starého lomu v PP Kamenárka

Acidofilní trávníky mělkých půd

(svaz *Hyperico perforati-Scleranthion perennis)*

- jediná lokalita na území novojičínské části MB
- na kulmských horninách v blízkosti kontaktu fytochorionu Jesenického podhůří
- **pahorek Jelenice u Fulneku**
- biotop zatím nebyl ze s. Moravy uveden (CHYTRÝ et al. 2010)
- v mozaice zarůstajících křovin se přes absenci dominantního výskytu *Scleranthus perennis* uplatňují jiné Dg druhy, které naznačují možné zařazení k původním suchým pastvinám:

  Festuca ovina, Hieracium pilosella, Hypericum perforatum, Jasione montana, Lychnis viscaria, Potentilla argentea, P. tabernaemontani, Rumex acetosella, Thymus pulegioides, Trifolium arvense a další průvodní druhy, např. *Pimpinella saxifraga, Plantago lanceolata, Silene nutans*
- absence jarních efemér a sukulentů s výjimkou *Alyssum alyssoides, Arenaria serpyllifolia* agg., *Hylotelephium maximum* a *Sedum sexangulare* odlišuje tyto porosty od podobného biotopu řazeného do svazu *Arabidopsion* Passarge 1964
- na lokalitě se zachytily diagnostické druhy bylinných lemů (*Genista tinctoria)* a ojediněle i druhy širokolistých trávníků (*Carlina acaulis* a *Galium verum*)

Jasione montana (–, C4)

- poslední literární i herbářové doklady (60. a 70. léta minulého století) zachycují výskyt převážně v blízkosti fytogeografické hranice Jesenického podhůří – v. úpatí Veselského kopce, z., v. a jz. úpatí Pohořského kopce a stráně u Děrenského potoka v Bravinném
- v r. 2009 v počtu několika jedinců pouze na jedné lokalitě - výchozy kulmských hornin (Fulnek: svahy pahorku Jelenice)
- postupnému ochuzování garnitury Dg. druhů, takže porosty tvoří fragmenty původních, dříve floristicky bohatších stanovišť

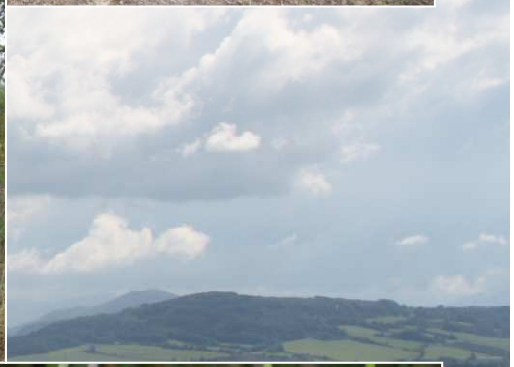

Štěrbinová vegetace vápnitých skal a drolin
(svaz *Cystopteridion* Richard 1972)

- **okolí Štramberka**
- na výchozech skal jurských vápenců převážně v mozaice se skalní vegetací nebo i na nezpevněných drolinách v okolí lomů
- skupina Dg druhů *Asplenium ruta-muraria, Cystopteris fragilis, Gymnocarpium dryopteris* a mnohé přítomné průvodní druhy *Asplenium trichomanes, Cardaminopsis arenosa, Geranium robertianum, Hieracium murorum, Jovibarba globifera, Poa nemoralis, Polypodium vulgare, Saxifraga paniculata, Sedum album*
- Typická stanoviště:
  - vlhké skály jeskyně Šipka a výchozy vápence na s. úpatí vrchu Kotouč
  - v mozaice s bazifilní vegetací primitivních půd na svislých stěnách bývalého horního lomu PP Kamenárka (zvláště podél horní hrany) a na v. svislých stěnách bývalého lomu v areálu Arboreta, skála Rudý
  - fragmenty - menší skalky z.–jz. svahů Zámeckého vrchu i při v. vstupu na zarostlé hradební zdi s druhy *Asplenium rutamuraria, A. trichomanes, Cystopteris fragilis, Campanula moravica, Potentilla argentea*
  - častý ochuzený sekundární výskyt na četných vápenatých zídkách intravilánu města Štramberka s účastí Dg druhů *Asplenium ruta-muraria, A. trichomanes, Cystopteris fragilis* a vzácně i *Gymnocarpium robertianum*

Saxifraga paniculata
(§2, C3, C1)

- staré i současné údaje z literatury a herbáře NJM potvrzují výskyt pouze ze stanovišť na vápencových skalách Štramberka

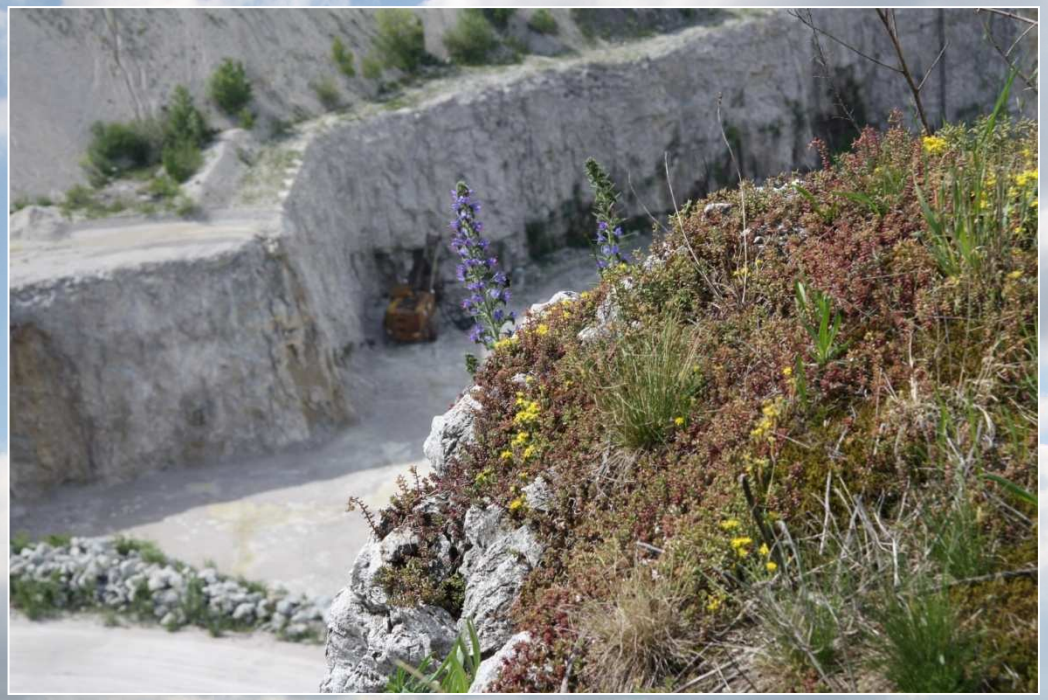

Vápnomilná vegetace na hraně lomu Kotouč

Společenstvo štěrbinové vegetace vápnitých skal a drolin -„Špice“ Kotouče

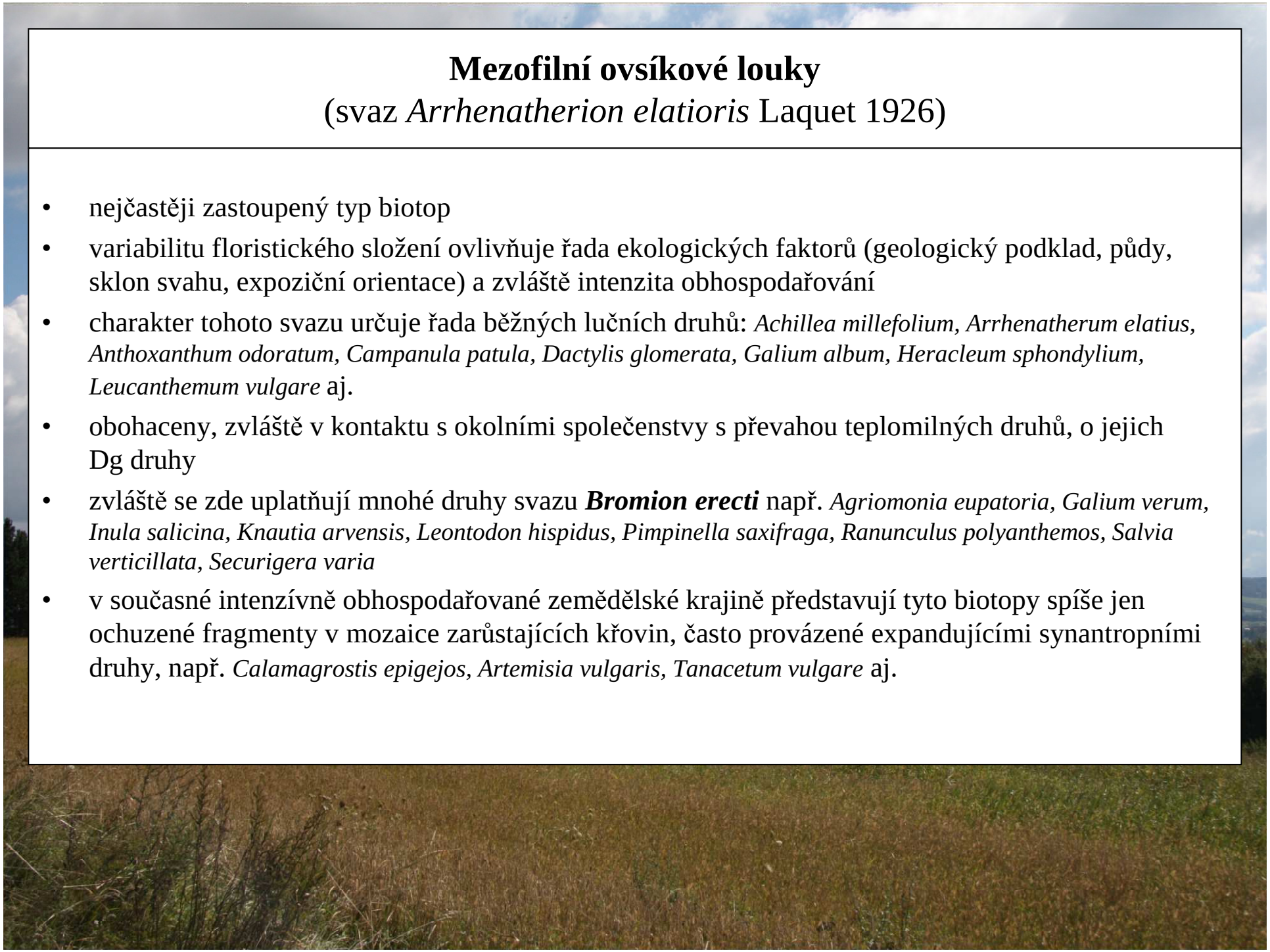

Mezofilní ovsíkové louky
(svaz *Arrhenatherion elatioris* Laquet 1926)

- nejčastěji zastoupený typ biotop
- variabilitu floristického složení ovlivňuje řada ekologických faktorů (geologický podklad, půdy, sklon svahu, expoziční orientace) a zvláště intenzita obhospodařování
- charakter tohoto svazu určuje řada běžných lučních druhů: *Achillea millefolium, Arrhenatherum elatius, Anthoxanthum odoratum, Campanula patula, Dactylis glomerata, Galium album, Heracleum sphondylium, Leucanthemum vulgare* aj.
- obohaceny, zvláště v kontaktu s okolními společenstvy s převahou teplomilných druhů, o jejich Dg druhy
- zvláště se zde uplatňují mnohé druhy svazu ***Bromion erecti*** např. *Agriomonia eupatoria, Galium verum, Inula salicina, Knautia arvensis, Leontodon hispidus, Pimpinella saxifraga, Ranunculus polyanthemos, Salvia verticillata, Securigera varia*
- v současné intenzívně obhospodařované zemědělské krajině představují tyto biotopy spíše jen ochuzené fragmenty v mozaice zarůstajících křovin, často provázené expandujícími synantropními druhy, např. *Calamagrostis epigejos, Artemisia vulgaris, Tanacetum vulgare* aj.

Typická stanoviště:

- porosty s izolovanými výskyty slabých populací některých uváděných druhů: např. na loukách jz. svahů pahorku Hůrka, na j. svazích hřebene Fialka u Vlčovic, pod j. úpatím Libhošťské hůrky u obce Rybí, na pastvinách j. svahů pahorku Štramberčík S od Veřovic, v. svahy pahorku Hýlovce u obce Žilina u N. Jičína, v okolí Kojetína na z. svazích Svince a na j. svazích Petřkovické hůrky S od obce Straník

Hýlovec u Životic u N. J.

Petřkovická hůrka u Straníka

Širokolisté suché trávníky
(svaz *Bromion erecti* Koch 1926)

- představují maloplošné, zapojené a jen vzácně mezernaté travinobylinné porosty výslunných svahových poloh, hřebenů pahorků s vyhraněnou expoziční orientací k jihu (J, JZ, JV)
- porosty se od mezofilních luk odlišují zpravidla vyšší dominancí trav *Brachypodium pinnatum*, *Bromus erectus*, méně častěji *Festuca rupicola*
- druhově bohaté porosty s variabilním floristickým složením indikuje skupina Dg druhů: *Agrimonia eupatoria*, *Anthyllis vulneraria*, *Brachypodium pinnatum*, *Bromus erectus*, *Campanula glomerata*, *Carlina acaulis*, *C. vulgaris*, *Euphorbia cyparissias*, *Festuca rupicola*, *Filipendula vulgaris*, *Fragaria viridis*, *Galium verum*, *Genista tinctoria*, *Gentiana cruciata*, *Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*, *Inula salicina*, *Knautia arvensis* agg., *Leontodon hispidus*, *Linum catharticum*, *Medicago falcata*, *Ononis spinosa*, *Phleum phleoides*, *Plantago media*, *Polygala comosa*, *Primula veris*, *Ranunculus polyanthemos*, ***Salvia pratensis***, *S. verticillata*, *Sanguisorba minor*, *Securigera varia*, *Trifolium montanum* a *Viola hirta*
- **menší enklávy** v okolí Štramberka, Veřovic (vrch Štramberčík) a Životic u N. Jičína
- **rozsáhlejší porosty** v okolí vrchu Svinec, jz. svahy Jedle, j. svahy hřebenu Fialka u Vlčovic a Gulošův lesík u Veřovic

Festuca rupicola
– horní hrana PP Kamenárka

Porosty *Galium verum*
a *Centaurea scabiosa*
na vrchu Hýlovec v Životicích u N.J.

Campanula glomerata

- jedinou recentní lokalita v novojičínské části MB s několika exempláři - svahová louka u říčky Sedlnice v Borovci u Prchalova
- odtud ji udává již Leidolf (1929)

Filipendula vulgaris (–, C4)

- herbářový doklad i údaje z literatury potvrzují jedinou lokalitu výskytu v novojičínské části MB na svahové louce v Sednici-Borovci u Prchalova

Phleum phleoides

(–, C2)

- pouze na 2 mikrolokalitách ve Štramberku – Kotouč, mez u chodníčku na Jurově kameni a v Kopřivnici u Váňova kamene na výslunné stráni

Primula veris (C4a, C2)

- Některé historické i novější publikované údaje uvádějí výskyt prvosenky jarní z okolí Bílovce, či ze Zámeckého vrchu a Kotouče ze Štramberka, v pozdějších letech je dokladován také z Lichnova či okolí Petřkovické hůrky
- v současné době roste tento druh jarního aspektu teplejších luk a okrajů křovin pouze na několika místech **sz. svahů vrchu Svince v Kojetíně u N. Jičína.**

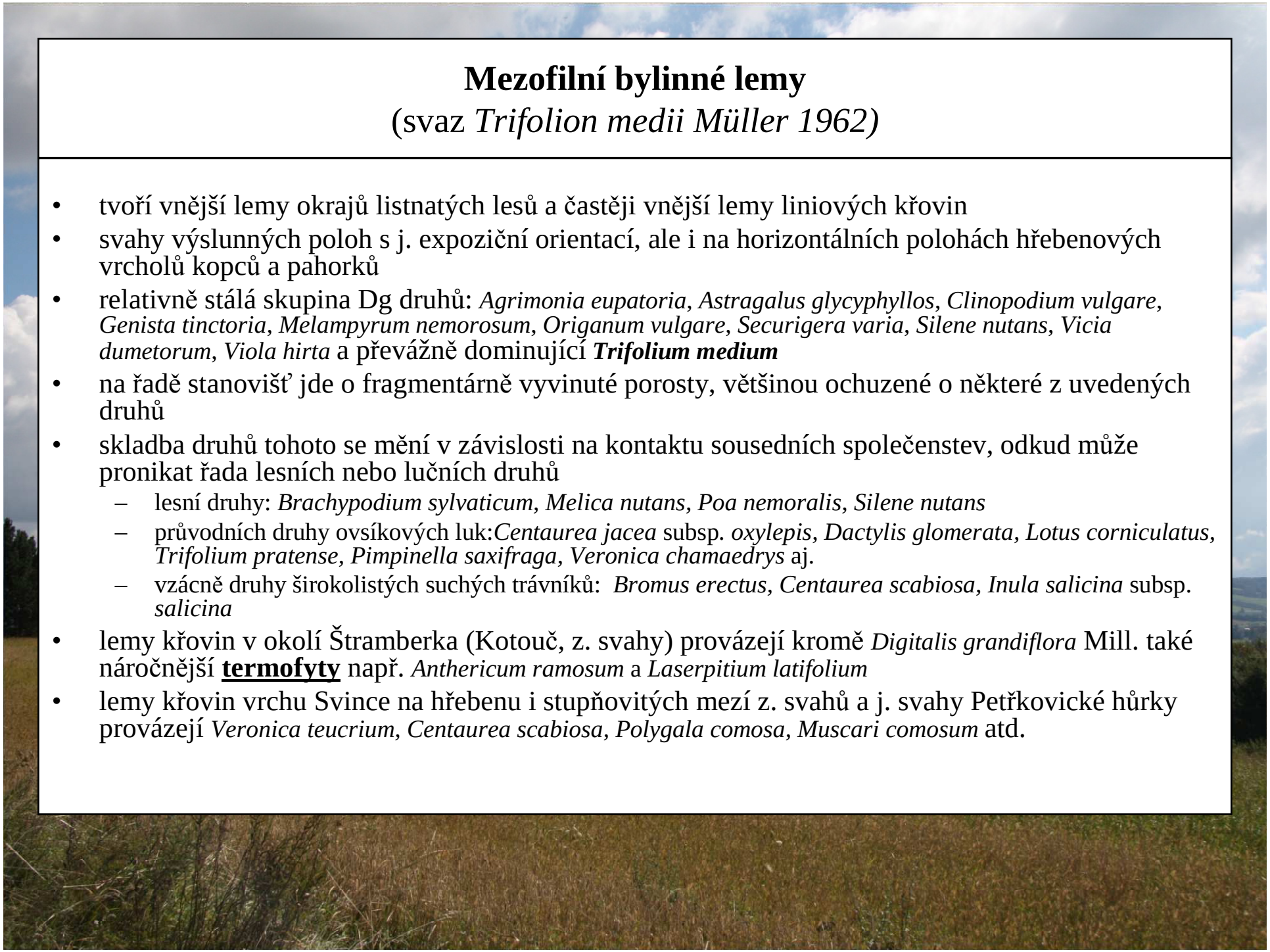

Mezofilní bylinné lemy
(svaz *Trifolion medii Müller 1962)*

- tvoří vnější lemy okrajů listnatých lesů a častěji vnější lemy liniových křovin
- svahy výslunných poloh s j. expoziční orientací, ale i na horizontálních polohách hřebenových vrcholů kopců a pahorků
- relativně stálá skupina Dg druhů: *Agrimonia eupatoria*, *Astragalus glycyphyllos*, *Clinopodium vulgare*, *Genista tinctoria*, *Melampyrum nemorosum*, *Origanum vulgare*, *Securigera varia*, *Silene nutans*, *Vicia dumetorum*, *Viola hirta* a převážně dominující ***Trifolium medium***
- na řadě stanovišť jde o fragmentárně vyvinuté porosty, většinou ochuzené o některé z uvedených druhů
- skladba druhů tohoto se mění v závislosti na kontaktu sousedních společenstev, odkud může pronikat řada lesních nebo lučních druhů
  - lesní druhy: *Brachypodium sylvaticum, Melica nutans, Poa nemoralis, Silene nutans*
  - průvodních druhy ovsíkových luk:*Centaurea jacea* subsp. *oxylepis, Dactylis glomerata, Lotus corniculatus, Trifolium pratense, Pimpinella saxifraga*, *Veronica chamaedrys* aj.
  - vzácně druhy širokolistých suchých trávníků: *Bromus erectus, Centaurea scabiosa, Inula salicina* subsp. *salicina*
- lemy křovin v okolí Štramberka (Kotouč, z. svahy) provázejí kromě *Digitalis grandiflora* Mill. také náročnější **termofyty** např. *Anthericum ramosum* a *Laserpitium latifolium*
- lemy křovin vrchu Svince na hřebenu i stupňovitých mezí z. svahů a j. svahy Petřkovické hůrky provázejí *Veronica teucrium, Centaurea scabiosa*, *Polygala comosa*, *Muscari comosum* atd.

Anthericum ramosum (C4a, C1)

- autory i sběrateli je dokladován pouze z Kotouče ve Štramberku a ojedinělým nálezem na Zámeckém vrchu ve Štramberku
- izolovaný výskyt jediné populace je ověřen na **z. svazích vrchu Kotouč**

Muscari comosum (C3, C2)

- vzácnější druh výslunných travnatých strání a mezí byl nalezen na dvou mikrolokalitách – v lemech křovinatých mezí na s. a z. svazích vrchu Svinec u Kojetína u N. Jičína.

Laserpitium latifolium (C3, C2)

- populace na Kotouči ve Štramberku zaznamenávána již od poloviny 19. století (Schlosser 1843)
- nejvyšší vrcholové části **vrchu Kotouče** tzv. Špice jsou patrně jediným recentním stanovištěm tohoto silně ohroženého druhu

Vysoké mezofilní křoviny
(svaz *Berberidion* Br.-Bl. 1950*)*

- převážně liniové porosty
  - avšak v poslední době se v důsledku sukcese šíří také na plochy neobhospodařovaných luk a pastvin
- zejména v členitém reliéfu na svahových stupních bývalých hraničních katastrů obcí i majitelů zemědělských pozemků
- dominující nižší křoviny např. *Prunus spinosa, Crataegus* spp., *Rosa* spp., *Rubus fruticosus* agg.
- z vyšších křovin a stromů: *Corylus avellana, Cornus sanguinea, Prunus avium, Tilia cordata,* vzácněji *Acer campestre, Ligustrum vulgare, Rhamnus cathartica* a *Pyrus pyraster*
- z náletů přilehlých lesů (*Acer platanoides, A. pseudoplatanus, Carpinus betulus, Tilia cordata*)
- floristické složení bylinného patra je podmíněno expoziční orientací a kontaktem přilehlých porostů
- zpravidla světlý a suchý okraj sousedící s lemy nebo širokolistými trávníky zahrnuje mnohé druhy výslunných a suchých stanovišť, např. *Campanula persicifolia, C. rapunculoides, C. trachelium, Clinopodium vulgare, Euphorbia cyparissias, Fragaria moschata, F. vesca*
- ve stinném, vlhkém a méně zarostlém vnitřním interiéru se odráží složení okolních lesů výskytem např. *Aegopodium podagraria, Galium aparine, Geranium robertianum, Torilis japonica, Poa nemoralis* aj.
- křovinné lemy vrchu **Svince** na hřebenu i stupňovitých mezí z. svahů a j. svahy **Petřkovické hůrky** provázejí *Veronica teucrium, Centaurea scabiosa, Polygala comosa* aj.

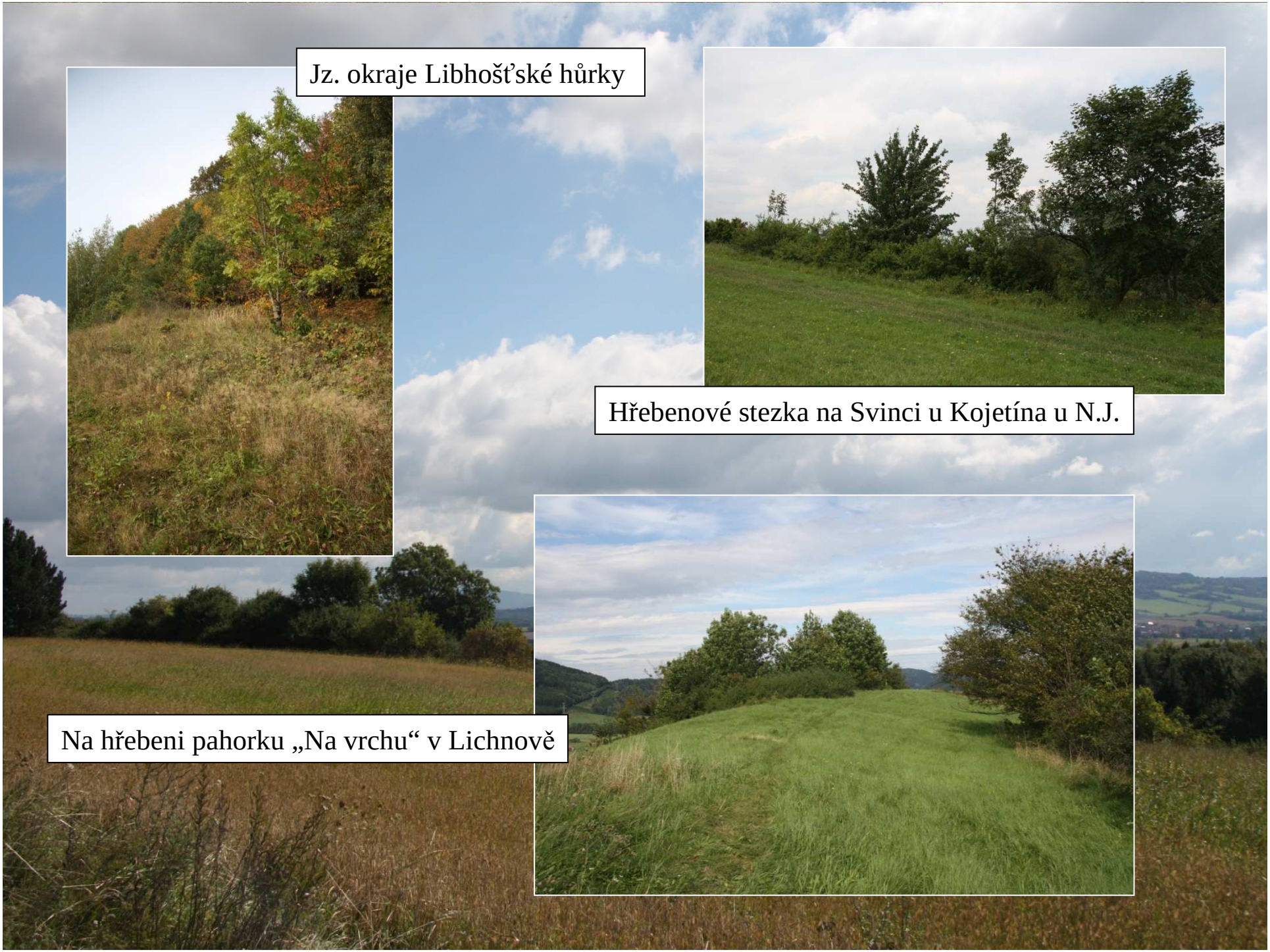

Jz. okraje Libhošťské hůrky

Hřebenové stezka na Svinci u Kojetína u N.J.

Na hřebeni pahorku „Na vrchu“ v Lichnově

Během vlastního průzkumu nalezeny **3 zcela nové lokality** s výskytem teplomilných druhů:
Gentianopsis ciliata, ***Trifolium ochroleucon*** a ***Onobrychis viciifolia***

Gentianopsis ciliata
(C3, C2)

- na travnaté terase pod vrcholem Kotouče, j. svahu lomu PP Kamenárka, dále na hřebeni a z. svazích vrchu Svince a na svahu s rozvolněnými křovinami nad skládkou odpadů „Na kopci“ v Kojetíně u N. J.
- nově bylo několik stovek kvetoucích rostlin nalezeno na hřebenové louce u **Gulošova lesíku ve Veřovicích**
- s výjimkou nově nalezené lokality vykazují ostatní stávající populace spíše ustupující tendenci

Trifolium ochroleucon Huds.
(C3, C1)

- v minulosti v MB výskyt jen na několika lokalitách – Rybí, Štramberk, Kojetín u N. J.
- přestože tyto lokality nebyly v současné době v terénu potvrzeny, lze předpokládat jeho možný recentní výskyt
- nová lokalita – **j. svahy vrchu Jedle** v Životicích u N. Jičína

Onobrychis viciifolia

- ojedinělý výskyt na hřebenové louce **v PR Svinec v Kojetíně u N. J.**
- staré údaje ze Štramberka, Vlčovic, Sedlnice a Mořkova

Webové stránky
www.moravska-brana.com

- informace o výskytu ohrožených, chráněných či zajímavých druhů rostlin v regionu, o místech jejich výskytu označených ve fotomapách a fotoherbář se stručným popisem jednotlivých taxonů
- pro odbornou botanickou, ale i laickou veřejnost

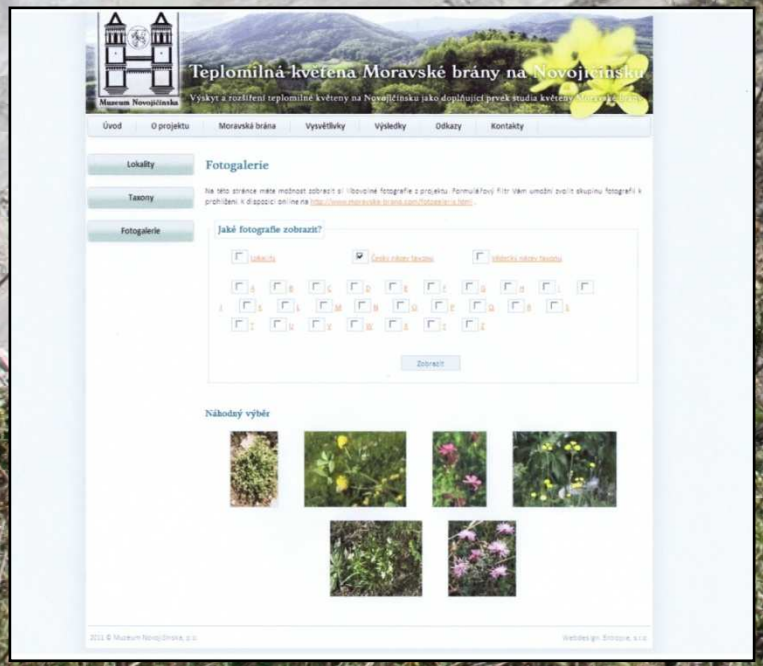

Multimediální CD s fotoherbářem „Teplomilná květena Moravské brány na Novojičínsku“

- zdroj informací o regionální teplomilné květeně pro výuku na základních, středních či vysokých školách
- zdroj informací pro vyučující, ale také jako výukový materiál

Odborný článek „Teplomilná květena Moravské brány na Novojičínsku“

- shrnuje výsledky získané v rámci projektu
- přehled excerpované literatury regionu, souhrnné informace týkající se historicky doložených lokalit vybraných vzácných druhů uložených v NJM a údaje z vlastního průzkumu
- publikováno v *Acta Musei Beskidensis* – Muzeum Beskyd ve Frýdku - Místku

Acta Mus. Beskid., 4: 99–135, 2012
ISSN 1803-9685

Teplomilná květena Moravské brány na Novojičínsku

Thermophilous vegetation of the Moravská brána Gate in the Novojičínsko region

Petra MIČKOVÁ

Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace, 28. října 12, CZ-741 11 Nový Jičín,
e-mail: mej.mickova@seznam.cz

Keywords: thermophilous flora, distribution and presence, xerothermic and semixerothermic species, floristics, new and old data comparison, northeastern Moravia, Czech Republic

Abstract. The paper gives the floristic documentation of flora on the localities in the Novojičínsko region, where thermophilous species occur. It also updates regional distribution of thermophilous flora in the Moravská brána Gate, overviews the excerpted regional literature on this topics and provides comprehensive information regarding the historically documented sites of the representative rare plant species deposited in the Museum Novojičínska and collected and recorded during own research. Totally, 123 taxons of thermophilous flora are recently evidenced. The paper also updates the occurrence and distribution of specially protected thermophilous species. The result of own field research in 2008–2011 is the evidence of 40 endangered plant species on 69 study sites within the Novojičínsko region.

ÚVOD

Moravská brána tvoří jednu z nejdůležitějších evropských fytogeografických oblastí. Díky své příznivé geografické poloze z pomětně vhodnými pedologickými a klimatickými podmínkami se stala koridorem pro šíření a migraci rostlin, které nastalo jako důsledek klimatických změn ve čtvrtohorách. Vyznačuje se nejen pestrostí typů stanovišť i vegetace, ale také vysokou druhovou bohatostí. Území Novojičínska je významným útočištěm některých vzácných teplomilných rostlin, které jsou ekologicky vázané na odlesněná stanovištěfytogeografického celku Moravské brány.

Cílem tohoto článku je shrnutí floristických údajů o výskytu tasonů teplomilné flóry Moravské brány na území Novojičínska, a to na základě publikovaných údajů, údajů doložených v herbáři Muzea Novojičínska a na základě údajů získaných vlastním průzkumem v letech 2008–2011. Výsledky průzkumu doplňují znalosti o současném stavu rozšíří teplomilné květeny a mohou sloužit dalším badatelům jako podklad pro případné navazující výzkumy teplomilné květeny v oblasti nejen Novojičínska, ale i přilehlé jižní části Vsetínska a Přerovska.

Příspěvek vznikl v rámci čtyřletého projektu Ministerstva kultury České republiky DF08P04OMG001, 4-DE/1 „Výskyt a rozšíření teplomilné květeny na Novojičínsku jako doplňující prvek studia květeny Moravské brány“.

PŘÍRODNÍ POMĚRY ZKOUMANÉHO ÚZEMÍ

Novojičínsko jako jedny okres v Moravskoslezském kraji náleží ke dvěma základním geologickým celkům České republiky – k Českému masivu a k Západním Karpatům. Řeka Odra, protnoucí a prohlubující jihovýchodní část Oderských vrchů, tvoří od vstupu do Moravské brány přibližnou hranici mezi oběma geologicko-geomorfologickými celky. Převážná část okresu se přitom rozkládá v západní oblasti Moravskoslezského vnitrohoří. Příhorská pahorkatina a Fulnecká pahorkatina. Do jižní části okresu zasahují i výběžky Moravskoslezských Beskyd a skupina Radhoštěm (1129 m n. m.) a Smrkových vrchů. Nejnižší a zároveň i nejrozsáhlejší polohovým názvem je Jah Oáky a Ambrožka (1235 m n. m.), nejvyšší bod území okresu představuje hora Radhošť (1129 m n. m.) (Bláha et al., 1973; Demek, 1967).

39

Publikace „Teplomilná květena Moravské brány na Novojičínsku“

- seznamuje čtenáře se zajímavými typy stanovišť s výskytem vzácných teplomilných druhů rostlin novojičínské části Moravské brány

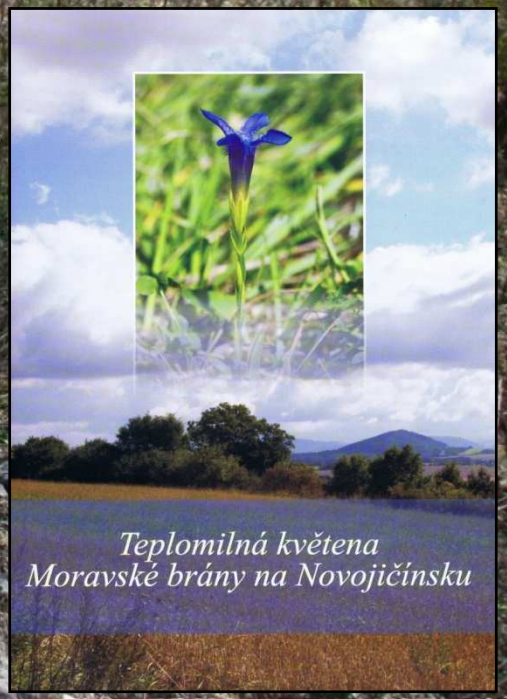

Děkuji za pozornost